

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

#Uusi
LUKIO

FOUNTAIN PARK
Joukkojen viisaus johtamisen arkeen

Opetus- ja kulttuuriministeriö Lukiousudistus

Yhteenveto Uusi lukio -verkkoaiivoriiehen tuloksista ja
Uusi lukio -kiertueen työpajakeskusteluista

13.12.2017

Anu Valtari

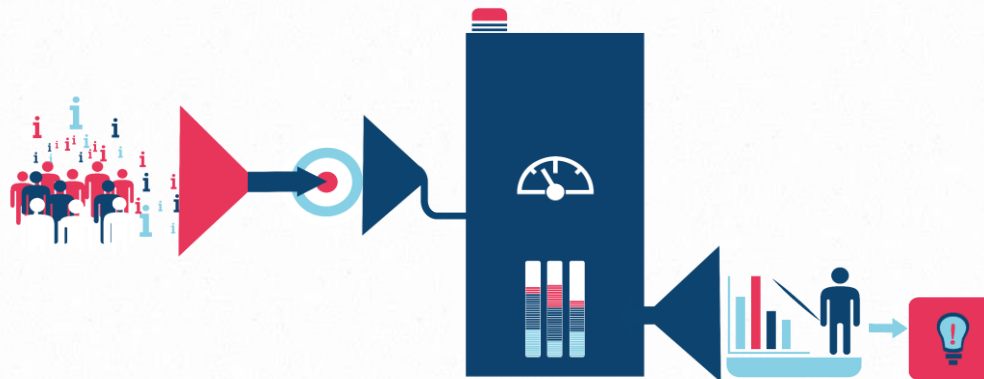
Tuomo Lähdeniemi

Fountain Park Oy

Sisältö

Verkkoavoriihen osallistumispolku	3
Työpajojen keskustelunaiheet	4
Verkkoavoriihen tavoite ja osallistuminen	5
Verkkoavoriiehen osallistuneet	6
Verkkoavoriihi ja Uusi lukio -kiertue: Päätulokset	7
Verkkoavoriihi: Lukioden tarjoama osaaminen tulevaisuudessa	15
Uusi lukio -kiertue: Lukiouudistuksen edistäminen ja työkalut siihen	40

Verkkoaiivoriihen osallistumispolku

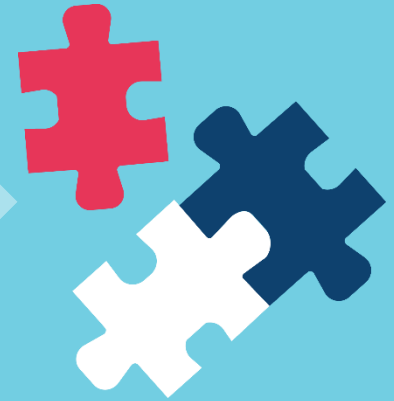
Ideointi:

Millaista osaamista lukion tulee tulevaisuudessa tarjota?

Arviointi:

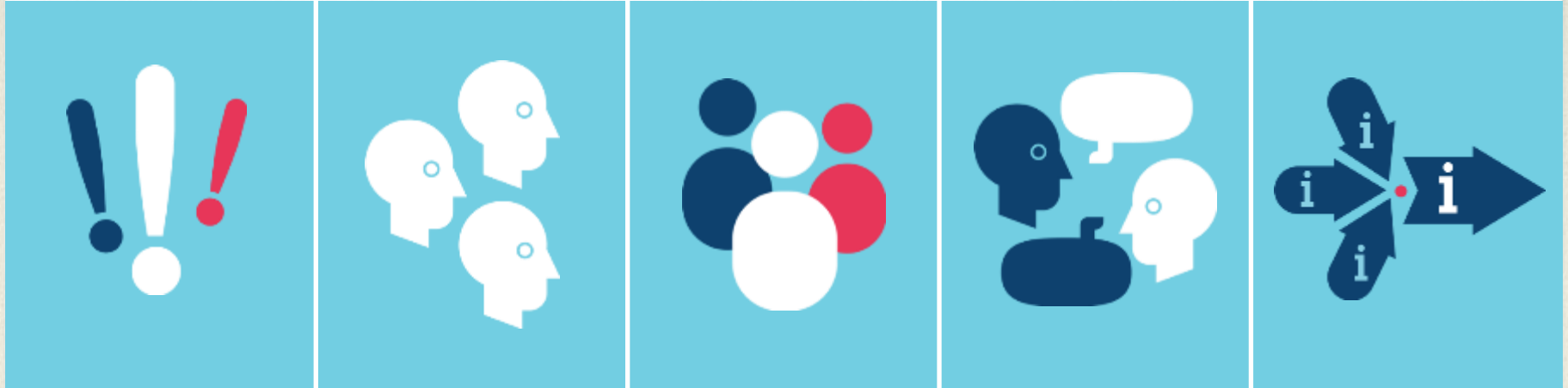
Minkä merkitys korostuu tulevaisuudessa?

Konkretisointi:

Miten asioita tulisi lukiossa tulevaisuudessa oppia ja opettaa?

Työpajojen keskustelunaiheet

Miten asiaa edistetään parhaiten ja millaisilla työkaluilla?

Teema 1

Tulevaisuuden
osaamis-
tarpeet
ja osaamisen
vahvistaminen

Teema 2

Opiskelija-
lähtöisyys,
yksilölliset ja
joustavat
opintopolut

Teema 3

Lukioiden
yhteistyö
korkea-
koulujen ja
työelämän
kanssa

Teema 4

Uudistuva
toiminta-
kulttuuri

Teema 5

Monipuoliset
oppimis-
ympäristöt

Verkkoaiivoriihen tavoite ja osallistuminen

Tavoite:

Selvittää eri lukiotoimijoilta, millaista osaamista lukion tulee tarjota tulevaisuudessa

Kutsuminen:

Sähköpostit, ministeriön verkkosivut

Osallistumiseen käytetty aika per osallistunut:

13 min

Osallistumisaika:

13.10. →
26.11.2017

Osallistumisia yhteensä:

2601

Verkkoaiivoriheen osallistuneet

Sukupuoli

Tyttö / Nainen	1688
Poika / Mies	744
Jokin muu	24
En halua ilmoittaa	145

Ikä

20 vuotta tai alle	466
21-30 vuotta	265
31-40 vuotta	451
41-50 vuotta	737
51-60 vuotta	559
Yli 60 vuotta	122

Ensisijainen rooli

Lukiolainen	445
Korkeakouluopiskelija	168
Lukio-opettaja	1130
Korkeakouluopettaja	128
Opinto-ohjaaja	100
Lukion rehtori	159
Muu korkeakoulun edustaja	57
Koulutuksen järjestäjä	39
Poliittinen päättäjä	14
Huoltaja	140
Muun sidosryhmän edustaja	223

Asuinkunta

TOP 8

Helsinki	563
Turku	206
Espoo	149
Oulu	118
Tampere	114
Jyväskylä	80
Salon	69
Vantaa	69

Verkkoaiivoriihi ja Uusi lukio -kiertue: Päätulokset

Yleissivistys olennaista

Haasteena yleissivistyksen käsitteen määrittely

Millaista osaamista lukion tulee tulevaisuudessa tarjota?
(n=1684)

Asteikko kertoo, kuinka monta kertaa ko. tema on mainittu aineistossa.

Eettisyyden merkitys korostuu

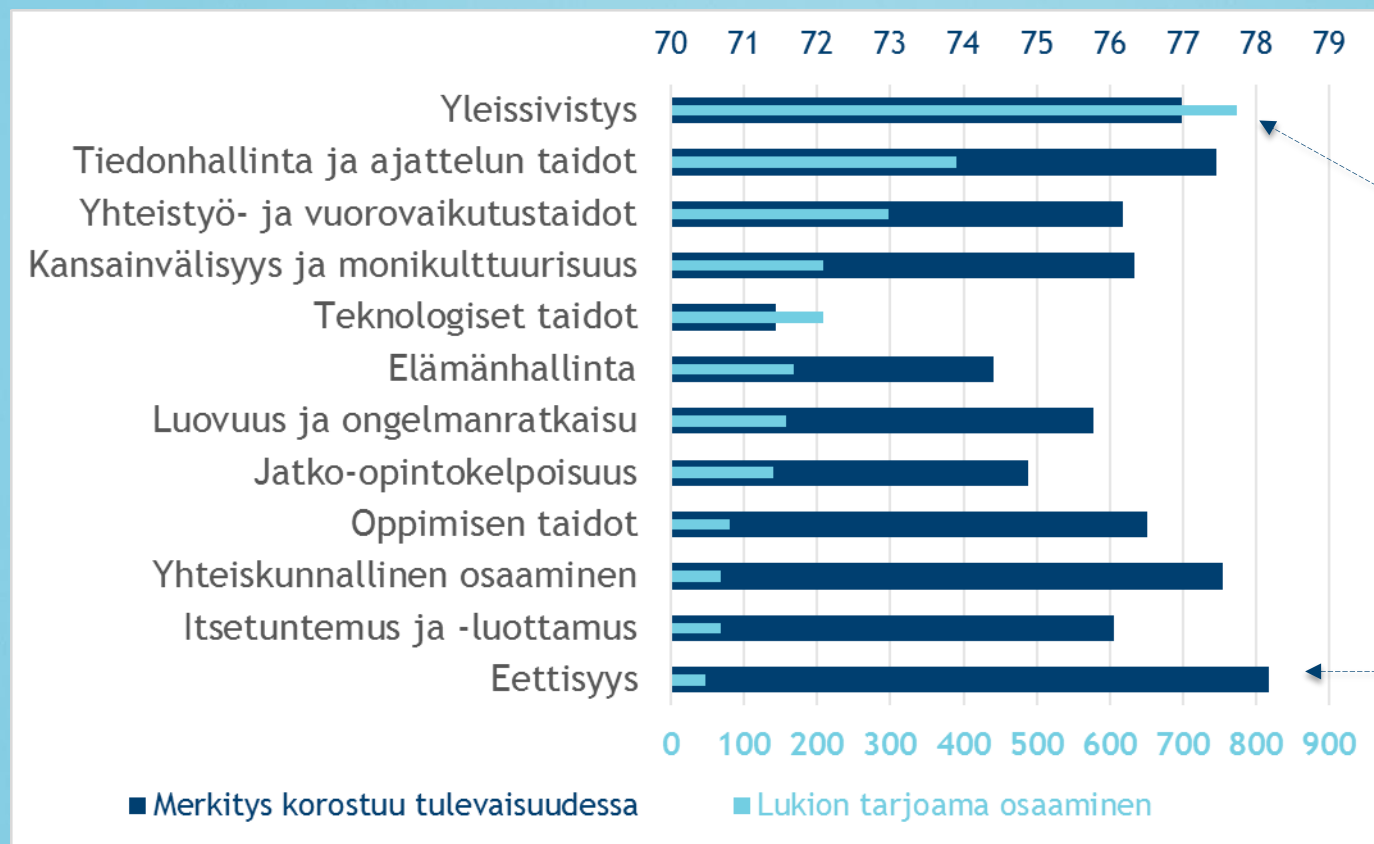
Teknologinen osaaminen itsestäänselvyys

Minkä merkitys korostuu tulevaisuudessa?

Asteikko kertoo teeman tärkeyden keskiarvon (0-100).

Paljon osaamisalueita, joista vähän puhetta, mutta merkitys kasvussa

Millaista osaamista lukion tulee tulevaisuudessa tarjota?

Minkä merkitys korostuu tulevaisuudessa?

Ideoinnissa vain pieniä näkemyseroja osallistujaryhmittäin

Osallistujaryhmillä on hyvin samankaltainen näkemys lukion tarjoamasta osaamisesta tulevaisuudessa:

- Eniten puhutuimpien osaamisaluiden kolmen kärki on lähes osallistujaryhmästä riippumatta **yleissivistys, tiedonhallinta ja ajattelun taidot** sekä **yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot**
- Poikkeuksen tekevät lukiolaiset ja korkeakouluopiskelijat sekä alle 30-vuotiaat osallistujat: he nostavat kärkikolmikkoon **elämänhallinnan**, lukiolaiset tämän lisäksi myös **teknologiset taidot**

Millaista osaamista
lukion tulee
tulevaisuudessa tarjota?

Arvioinnissa selkeitä eroja osallistujaryhmien välillä

Minkä merkitys korostuu tulevaisuudessa?

Näkemykset tulevaisuudessa korostuvasta osaamisesta eroavat toisistaan. Näin osaamiset korostuvat eri ryhmissä:

- **Eettisyys** - lukio-opettajat, opinto-ohjaajat, huoltajat, muun sidosryhmän edustajat, naiset sekä 31–60-vuotiaat osallistujat
- **Luovuus ja ongelmanratkaisu** - lukiolaiset, korkeakouluopiskelijat ja kaikkein nuorimmat osallistujat
- **Yhteiskunnallinen osaaminen** - korkeakouluopiskelijat sekä 21–30- ja 41–50-vuotiaat osallistujat
- **Itsetuntemus ja -luottamus** - lukion rehtorit, muun sidosryhmän edustajat ja yli 60-vuotiaat osallistujat
- **Yleissivistys** - lukio-opettajat ja huoltajat
- **Oppimisen taidot** - korkeakouluopettajat ja muut korkeakoulun edustajat
- **Jatko-opintokelpoisuus** - lukiolaiset ja kaikkein nuorimmat osallistujat
- **Tiedonhallinta ja ajattelun taidot** - miehet ja 21–30-vuotiaat osallistujat

Uusi lukio

Tulevaisuuden lukio valmistaa ”Innovaatiotaitoisia sosiaalisesti lahjakkaita moniosaajia”

Miten tämä saavutetaan? Keskusteluissa esiinnousseita kysymyksiä:

Miten yleissivistys määritellään? Mitä kaikkea se pitää sisällään?

Missä sijaitsee valinnaisuuden ja pakollisten opintojen sopiva kompromissi? Kuinka iso valinnaisuus murentaa yleissivistystä?

Millainen yksilöllisyys tukee opiskelijan oppimisprosessia ja millainen hajottaa sitä? Miten yksilöllisyys saa voimansa yhteisöllisyydestä?

Millaisia opettajuuden muutoksia lukiouudistus vaatii?

Miten taataan kansainvälisyys kaikille?

**Verkkoaiivorihi:
Lukioiden osaamistarjonta
tulevaisuudessa**

Laaja-alainen yleissivistys

Monipuoliset tiedot ja taidot ovat kaiken osaamisen perusta ja pohja.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Eri aineisiin tutustuminen mahdollisimman laaja-alaisesti
- Kaikki reaaliaineet pakollisia 1-2 kurssin verran
- Mahdollisuus opiskella mahdollisimman monesta oppiaineesta useita kursseja
- Kokonaisuuksien ymmärtäminen ja yli ainerajojen toimiminen
- Monipuolisesta sivistyksestä ja oppiainerajat ylittävästä soveltamisesta palkitseminen → motivaation lisääminen
- Monipuolinen taitojen harjoittelu
 - Lukeminen, kirjoittaminen, luetun ymmärtäminen, laskeminen
 - Itsensä ilmaisu suullisesti ja kirjallisesti, vuorovaikutus
 - Kriittinen lukutaito, kriittinen ajattelu ja kyseenalaistaminen
 - Suvaitsevaisuus ja erilaisuuden ymmärtäminen
 - Ymmärrys kulttuureista, ideologioista, yhteiskunnasta ja omasta itsestään
 - Eettinen toiminta ja pohdinta
 - Syy-seuraus-suhteiden ymmärtäminen
 - Elämän- ja arjenhallinta, yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alainen yleissivistys

Yleissivistävä pohja tulevaisuuteen. Nuoren maailma ei ole valmis, eikä meidänkään. Lukion tulee tarjota mahdollisuus tehdä valintoja jatkoon. Lukion tulee tarjota taitoja valintojen tekemistä varten. Lukioon tullessa tehtävät valinnat eivät saa rajata pois, sillä nuoren mieli on muuttuva. Sille muutokselle on oltava tilaa ja mahdollisuus.

*Yleissivistystä laajalla skaalalla. Yleissivistävä oppilaitos takaa opiskelijoilleen **laajat ja monipuoliset taidot ja tiedot**. Yleissivistykseen kuuluu avartaa maailmankuvaa sekä ymmärtää erilaisia ilmiöitä ja niiden välisiä yhteyksiä. ---*

*Monipuolista yleissivistystä. Lukio ei voi olla irrallaan muun yhteiskunnan kehityksestä, mutta se ei myöskään saa olla teollisuuden ehdoilla toimiva koulu. Yleissivistykseen kuuluu **laaja-alaiset opinnot eri oppiaineista**, jotta mitään tulevaisuuden urapolkuja ei suljeta pois.*

*--- Yleissivistyksen yleisestä mantrasta tulee päästä laajan yleissivistyksen ymmärtämisen tasolle. Rehtoreiden, opettajien ja opiskelijoiden tulee ymmärtää **yleissivistys "tiedollisina" ja "formaalisina" taitoina**, oppimaan oppiminen tulee saada keskiöön. ---*

Tiedonhallinta

Tarvittavan tiedon löytäminen, kriittinen arviointi ja ymmärtäminen. Tiedon tarpeenmukainen muokkaaminen, yhdistely ja soveltaminen. Tiedon tuottaminen ja jakaminen. Ymmärrys tiedon luonteesta, mediakriittisyys.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Keskustelut ja argumentointiharjoitukset, pienryhmätyöskentelyt
- Digitaalisuuden hyödyntäminen lähteiden etsimisessä ja hyödyntämisessä, mutta myös tiedonhaku internetin ulkopuolella
- Oppiainerajojen häivyttäminen, ilmiöpohjaisuus
- Projekteja hyödyntävä oppiminen
- Oppilaslähtöisen oppimisen ja omatoimisuuden vahvistaminen
- Oppiaineiden kokemus- ja elämysperäinen työstäminen
- Propagandistisen materiaalin vs. "laatujournalismin"
vs. valeutisten vs. tutkitun tiedon tunnistaminen ja analysointi
→ vaihtoehtojen tarjoaminen kyseenalaistetulle tiedolle
- Asiantuntijavierailijoiden (journalistien, tutkijoiden) hyödyntäminen

Tiedonhallinta

--- *Tiedonhaun, tiedon kriittisen arvioinnin ja tiedon muokkaamisen taidot ovat keskeisiä. Tästä tulee päästä vielä eteenpäin eli tiedosta pitäisi saada muodostettua ymmärrystä.*

Tiedon analyysi. Tiedon analysointi kasvavan nettitietomäärän lisääntyessä. Mistä löytää luotettavaa tietoa? Miten sen tunnistaa? Mikä on relevanttia tietoa? Mistä tieto on tullut?

Tiedon hakemisen, kriittisen ajattelun ja soveltamisen taito. Tiedon kaatamisen sijaan opettajien pitäisi ohjata oppijoita soveltamaan tietoa, hakemaan tietoa sekä arvioimaan kriittisesti löytämäänsä tietoa.

Olemassa olevan tiedon soveltamista. Monet asiat elävät ja muuttuvat. Tietoa syntyy koko ajan lisää. Kaikkea ei voi ihmisaivot pitää sisällään. Opiskelijan olisi hyvä osata ulkoa opettelun lisäksi soveltaa olemassa olevaa tietoa. Voisikohan koetehtäviin vastata osittain avoimessa verkossa kaikissa oppiaineissa?

Tiedonhallinnan ja -luomisen menetelmiä. Opiskelijoiden pitäisi hahmottaa, miten tieto maailmasta ja itsestä jäsentyy, miten sitä tietoa saadaan luotua lisää ja mitä seurauksia maailmaa koskevasta tiedosta on.

Kykyä selittää ilmiöitä eri tiedonalojen näkökulmista. Lukiossa opiskelijoiden olisi voitava syvällisesti perehtyä eri tiedonalojen (oppiaineiden) tiedonluonteeseen ja siihen, miten eri tiedonalat selittävät maailmaa. Näin tieto ei jäisi ulkokohtaiseksi, mieleen painetuksi tiedoksi, vaan auttaisi ymmärtämään ilmiöitä.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Keskustelu-, argumentointi-, kuuntelu-, neuvottelu- ja esiintymistaidot - kasvokkain ja virtuaalisesti. Tunnetaidot, empatiakyky, suvaitsevaisuus ja toisen huomioiminen. Kyky sitoutua yhteiseen tavoitteeseen.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Suullinen tenttiminen
- Yhteisöllinen oppiminen
- Improvisaatio- ja draamaharjoitukset
- Kokemuksellinen oppiminen
- Oppiaineiden rajat ylittävä oppiminen
- Oppimistehtävien omaehtoinen suunnittelu ja toteutus
- Projektityöskentely, yhteistyöprojektit elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa
- Tunteiden ilmaisu taiteen keinoin
- Vastuullisuuden tunnistaminen ja sen mukaan toimiminen
- Todellisten vuorovaikutustilanteiden hyödyntäminen - myös koulun ulkopuolella

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Argumentointi ja dialogi. Kyky ilmaista perusteltu kanta selkeästi ja kuunnella muiden näkemyksiä kunnioittaen ja toisilta oppien.

*Empatiakyky. Tässä suurten murrosten maailmassa olisi tärkeää oppia **ottamaan toiset ihmiset aidosti huomioon**. Lukiossa voisimme harjoitella vuorovaikutustaitoja ja tunteiden merkitystä.*

*Puheviestintää kaikille. **Kommunikointitaidot** ovat tärkeitä taitoja työelämässä. Siksi lukion puheviestinnän kurssi pitäisi olla pakollinen kaikille.*

***Ryhmätyötaidot** ovat kaiken pohja. Niihin kuuluvat mm. muiden kuunteleminen, oman mielipiteen esittäminen, neuvottelu, yhteisen tavoitteen asettaminen ja ennen kaikkea vastuun kantaminen.*

*Kaikilla työpaikoilla keskeisimpiä taitoja ovat **sosiaaliset taidot**. Sosiaaliset taidot ovat edellytys jo työpaikan saamiseksi. Sosiaalisia taitoja voidaan opettaa kaikissa oppiaineissa, mutta erityisesti ymmärrystä niistä lisää yhteisöllinen toimiminen ja hyvä opetuksen tuki. ---*

Tunnetaidot. Tunteiden tunnistaminen, hallinta, käyttäminen motivaation lähteenä ym. tukee hyvinvointia ja vuorovaikutustilanteita.

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

Kansainvälistymistaidot, eri kulttuurien ja globaalien ilmiöiden tuntemus ja ymmärtäminen. Globaali kanssakäyminen ja yhteistyö sekä osaamisen vieminen maailmalle. Suvaitsevaisuus ja laaja kielitaito.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Dialoginen oppiminen, vuorovaikutuksen lisääminen
- Maailmanlaajuisten kysymysten käsittely ilmiöpohjaisilla kursseilla eri tiedonalojen näkökulmasta
- Yhteistyökurssit lukioden ja korkeakoulujen kanssa
- Teemat työelämätaitojen kautta: kansainvälinen liiketoiminta, eri bisneskulttuurit ja kansainvälisten suuryritysten sisäiset yrityskulttuurit
- Mutta myös: kulttuuria kuvastavat esineet, rakennukset, kuvat ja taide
- Kestävän kehityksen projektit
- Ulkomaan matkat ja vaihto-opiskelu
- Omaan kulttuuriseen taustaan perehtyminen
- Kotikansainvälistymisen hyödyntäminen
- Todellisten kokemusten, tilanteiden ja esimerkkien hyödyntäminen

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

--- Kaikille pitäisi tarjota **mahdollisuus kansainvälistymiseen** lukioaikana. Nyt se on etelän isojen lukioden etuoikeus. Pienissä lukioissa rahat ja toisaalta ihmisresurssit hakemusten tehtailuun ovat tiukilla ja mihinkään ylimääräiseen ei ole aikaa tai rahaa. Kansainvälistyminen voi olla myös kotikansainvälistymistä. ---

Kulttuuriset taidot. Elämme globalisoituvassa kosmopoliksessa, jossa ihmiset liikkuvat ja kulttuurit kohtaavat ja osin myös sulautuvat ja synnyttävät uusia kulttuurisia käytänteitä. Lukion on vahvistettava tulevien kosmopoliittien mahdollisuuksia **ymmärtää toiseutta ja vierautta**. Tämä tulee korostumaan varsinkin kielten opiskelussa, kun uudet teknologiat tekee vieraskielisestä vuorovaikutuksesta entistä helpompaa.

--- Tulevaisuuden työelämä on todennäköisesti yhä monikulttuurisempi. Siksi kansainvälisyystaidot ovat tärkeitä. Lukion pitäisi tukea **maailmankansalaisuuden eetosta**. ---

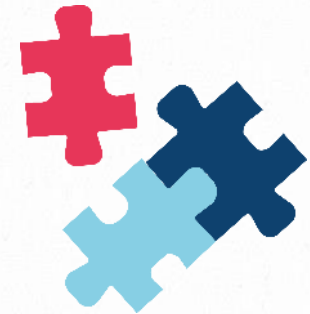
--- Kansainvälisessä maailmassa ja yhteiskunnassa tarvitaan **kulttuuritietoutta**, uskontotietoutta, tietoa erilaisista maailmankatsomuksista ja laajaa kielitaitoa. ---

Teknologiset taidot

Digitalisaation ja tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen oman oppimisen ja elämänhallinnan tukena. Positiivinen asenne ja avoin suhtautuminen sähköisiin oppimisympäristöihin. Tietotekniikan käyttö tiedonhankinnassa ja -käsittelyssä.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Yleisten käyttötaitojen omaksuminen, ”digi-ajokortin” suorittaminen, esimerkiksi:
 - Ohjelmoinnin perusteet
 - Ohjelmien asentaminen omalle koneelle
 - Taulukkolaskenta
 - Tiedon- ja kuvankäsittely
 - Tiedostojen tallentaminen eri muodoissa
- Kansainväliset tietoverkon kautta tehtävät projektit
- Oppilaiden ohjaaminen virtuaaliluokassa

Teknologiset taidot

Tietotekniset valmiudet.
Yhteiskunnassa työtä tehdään yhä enemmän tietoteknisiä laitteita käyttäen. Tekniikka ja sovellukset kehittyvät koko ajan. Lukion tulee tarjota riittävä pohja sekä nykyisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen että uusien sovellusten omaksumiseen.

Tietoteknistä osaamista.
Lukiosta työelämään tai korkeakouluun jatkavan tulee hallita tietotekniikkaa siten, että pystyy käyttämään netin lisäksi tavallisimpia **toimisto-ohjelmia taulukkolaskennasta tekstinkäsittelyyn.**

--- Digitaalisessa oppimisessa olennaisinta olisi, että opiskelija saa **positiivisen asenteen ja avoimen suhtautumisen sähköisiin oppimisympäristöihin.** Yksittäisten ohjelmien ja alustojen oppiminen sinänsä on toisarvoista johtuen kehityksen nopeudesta. Asenne ratkaisee. ---

Teknologia ja tietotekniikka ovat nopeasti muuttuvia ja yhä enemmän läsnä arjessamme. Tulevaisuuden kansalaisen on kyettävä **toimimaan verkossa** (turvallisesti!), ja tätä varten jokaisella olisi oltava riittävä perusosaaminen nykyteknologiasta sekä vahva pohja uuden omaksumiselle. ---

--- Tähän astisissa opetussuunnitelmissa teknologialle on annettu pelkkä välinearvo. Tämä on ollut virhearvio, sillä teknologia muuttaa yhteiskuntaa ja sen rakenteita. Tätä muutosta ja sitä ajavia keskeisiä teknologioita (esim. IoT, data-analyysi ja tekoäly) pitäisi oppia **ymmärtämään ja analysoimaan** monesta eri perspektiivistä.

Tietotekniikan hallinta, tiedon hallinta ja sen kritiikki. Tietokoneet eivät ymmärrä mitään, vaan internet-maailman käyttäjällä tulee olla **etiikka ja kritiikki hallussaan.** ---

Elämän- ja arjenhallinta

Oman talouden ja kotitalouden hoitaminen, arjen aikatauluttaminen. Hyvinvointi ja stressin hallinta, itseohjautuvuus. Vastuunottaminen omasta elämästä, oppimisesta ja päätöksistä. Keskittymiskyky ja päämäärätietoisuus.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Käytännönläheisyys, aiheiden liittäminen arkeen ja omaan elämään
- Vuorovaikutteinen oppiminen
- Ainerajojen ylittäminen opetuksessa
- Omien opintojen suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen
- Yksilölliset opintopolut, suoritustavat ja aikataulut
- Itsetuntemuksen harjoittelu
- Opinto-ohjauksen kehittäminen vuorovaikutteiseen konsultatiiviseen suuntaan
- Yrittäjäyyskasvatus
- Rentoutumiskurssit, taukojumpat, meditointi

Elämän- ja arjenhallinta

Arjenhallinta. Lukiossa on tärkeää opettaa **aikataulutusta ja elämän suunnittelua**. Ihmiset eivät opi aikatauluttamaan tai suunnittelemaan mitään, jos heidän ei joskus ole sitä pakko tehdä. Mielestäni koeviikot ovat erittäin hyvä systeemi, koska silloin pitää aikatauluttaa omaa opiskelua, jotta kaiken ehtii tehdä ajoissa.

Psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitäminen. **Stressin hallintakeinot ja psyykkisten voimavarojen kehittäminen** ja ylläpitäminen ovat erittäin tärkeitä taitoja. Monilla nuorilla on näissä puutteita ja mielenterveydelliset ongelmat ovat yleisiä. Myös lukiossa voitaisiin panostaa näiden taitojen harjoitteluun.

Oikeassa elämässä tarvittavia taitoja. CV:n laatiminen, **työhakemusten kirjoittaminen**, haastattelussa pärjääminen. Kaikki aikuisena tarpeellisen verojen laskemiseen ja maksamiseen liittyvä. Lainojen hakeminen ja maksaminen. Opinto- ja muiden tukien hakeminen. ---

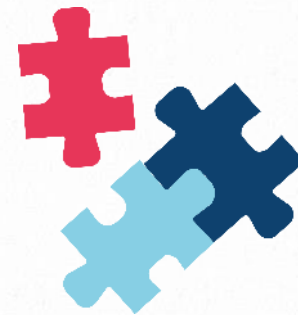
Käytännön asioiden opettelu teorian lisäksi. Lukio koulutuksen tarkoituksena vahvistaa yleissivistystä, ollaan täysin unohdettu käytännön asioiden opettaminen esim. **laskujen maksaminen**. Lukioikäisille melko oleellinen asia, joka on osa yleissivistystä. Tällaisia käytännön asioita tulisi opetella viimeistään lukiokoulutuksessa pakollisten opintojen kautta.

Luovuus ja ongelmaratkaisu

Luovuus ongelmien kohtaamisessa ja ratkaisemisessa sekä toimintatapojen kehittämisessä. Luova ajattelu ja itseilmaisu. Sinnikkyys ja periksiantamattomuus ongelmien ratkaisemisessa. Innovaatioiden vauhdittaminen.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Perustietämys, elämänhallinta ja opiskelutaidot luovuuden perustana
- Eri oppiaineet läpileikkaavat teemat
- Faktatiedon ja aiemmin opitun hyödyntäminen ongelmanratkaisussa
- Arkielämän ongelmien pohtiminen eri näkökulmista ryhmätyönä
- Projektimainen työskentely
- Tutkiva oppiminen
- Heittäytyminen: totuttujen asioiden näkeminen toisin, uskallus kokeilla ja erehtyä
- Taideperustaiset työskentelymenetelmät
- Yrittäjyyskasvatus

Luovuus ja ongelmaratkaisu

Luovuus ja ongelmanratkaisutaito. Kyky yhdessä muiden kanssa ratkaista monimutkaisia ja haastavia ongelmia ilman liikaa yksinkertaistamista.

Luovuutta. Tietoyhteiskunnassa rutiininomaiset työtehtävät tulevat vähenemään. Tällöin luovuutta ja kriittistä ajattelua edellyttävät taidot korostuvat. Lukion on tarjottava tiedollisen pänttäyksen sijaan entistä enemmän mahdollisuuksia yksilöllisen ja yhteisöllisen luovuuden kehittämiseen.

--- Luova ajattelu. Työntekijä osaa kehitellä ja luoda uusia ratkaisuja ajankohtaisiin ja monimutkaisiin ongelmiin. Tämä on kyky, jota kone ei voi korvata. Luova ajattelu ja ongelmaratkaisukyky harjaantuvat taideaineiden tunneilla, joilla saadaan myös ruokaa mielikuvitukselle. ---

--- Tulevaisuuden haasteet ovat niin monimutkaisia, että luovuuden pitää nousta tiedon rinnalle tasavertaisena. Luovuus kehittyy monipuolisessa maastossa. Lukion pitää siis olla monipuolinen kaikille opiskelijoille.

--- Uudet oppimisympäristöt voisivat tarjota aitoja ongelmia tai haasteita ratkaistavaksi. Ne voisivat olla yhteisiä innovaatiofoorumeita korkea-asteen oppilaitosten ja startup-yritysten kanssa. Näin ne avaisivat lukio-opiskelijoille teitä jatko-opintoihin ja työelämään omien kiinnostusten pohjalta.

Ongelmanratkaisukyky. Yhteiskunta muuttuu ja edellyttää ihmisiltä ongelmanratkaisu- ja sopeutumiskykyä. Lukio ei voi tarjota valmiita vastauksia monimutkaisiin tulevaisuuden ongelmiin, vaan enemmän välineitä etsiä ratkaisuja niihin.

Jatko-opintokelpoisuus

Tiedot, taidot ja valmiudet lukion jälkeisiin jatko-opintoihin.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Laaja yleissivistys ja ainevalikoima
- Jatko-opintomahdollisuuksien esiin tuominen muuallakin kuin opinto-ohjauksessa
- Opiskelijan informoiminen eri oppiaineiden kytkeytymisestä työelämään ja jatko-opintoihin
- Työelämäyhteistyön lisääminen sopivassa vaiheessa opintoja
- Työelämävalmennus
- Korkeakouluopintoihin tutustuminen mm. vierailuja ja verkko-opintoja hyödyntäen
- Yrittäjyyskasvatus, yrittäjämäinen asenteen omaksuminen

Jatko-opintokelpoisuus

*Valmiudet jatko-opintoihin. Ehkä aiempaa enemmän lukio-opinnoissa tulisi kiinnittää huomiota **tulevien opintojen vaatimuksiin** - ja käyttää niitä hyväksi myös lukion vaatimuksissa. Varmaan joissakin aineissa näin on hyvin jo nyt, mutta ei välttämättä kaikissa.*

*Hakuvalmiudet. Lukion ensisijainen tehtävä on tarjota **monipuoliset valmiudet** korkea-asteen opintoihin, jatko-opintojen alasta riippumatta. Tämä merkitys vain korostuu korkeakoulujen pääsykokeista luovuttaessa.*

*--- Lukion ajan opiskelijalla tulee olla mahdollisuus etsiä vielä suuntaa elämälleen. Lukion valinnat eivät saisi jatkossakaan **rajata liikaa mahdollisuuksia** valita lukion jälkeen jatko-opintopaikkaa. Jokaisen tulee saada vankka pohja aineista, jotka ovat edellytyksiä jatko-opintopaikkojen pärjäämiseen.*

***Valmiudet** sen alan koulutukseen, jonne tavoittelee. Jo lukiossa pitäisi olla mahdollisuus valita, mitä aineita tahtoo opiskella. Pakollisia kursseja tulisi olla vähemmän ja niiden sisältö vieläkin tiivistetympi.*

*Lukiossa luodaan **turvallinen väylä kohti korkeampia opintoja**. Annetaan mahdollisuus onnistua ja epäonnistua, oppia virheistä turvallisesti. Samalla ehkäistään syrjäytymistä heikommassa aineksessa.*

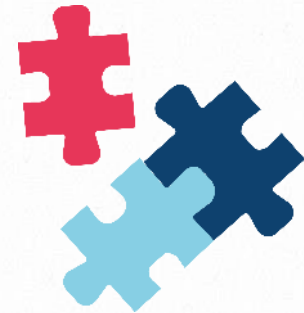
*--- Lukion opetus-suunnitelmaan tulisi tehdä muutoksia siten, että opiskelijan ei tarvitse ostaa kalliita valmennuskursseja. Näkemyksestäni lukiossa tulisi jollakin tapaa antaa **tukea tai opetusta jatko-opintoihin liittyvistä aloista**, jotta opiskelijan olisi helpompaa päästä sisään heti ensimmäisellä kerralla.*

Oppimisen taidot

Erilaisten oppimisen tyylien ja strategioiden oppiminen sekä hyödyntäminen.
Kyky oppia uutta.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Osana eri oppiaineiden opetusta
- Itsetuntemuksen kehittäminen oppijana
- Erilaisten oppimisen tyylien ja strategioiden esittely käytännön esimerkkien avulla, niiden kokeilu ja pohdinta sopivuudesta itselle
- Omien oppimistaitojen mallintaminen

Oppimisen taidot

Oppimisen ja hyvän elämän taitoja. Sen sijaan, että keskityttäisiin subtaanssiosaamiseen (ainekohtaiset taidot), tulisi lukion keskittyä enemmän yleissivistyksen vaalimiseen. Tähän kuuluu oman oppimisen taitojen tunnistaminen ja kehittyminen. Lukiolaisille tulisi opettaa enemmän oppimis- ja elämönhallintataitoja esimerkiksi **opiskelutaitokurssin** muodossa. Nämä taidot kantaisivat myös tuleviin opintoihin.

Opiskelutaidot. Lukiossa tulee harjoitella **monipuolisia opiskelutaitoja** ja itsenäistä vastuunottoa omasta opiskelusta ja työskentelystä.

Opiskelija voisi valita haluamansa kanavan esim. jonkun oppimistehtävän esittämiseen. **Oppimistaitoja voisi mallintaa** erilaisten tehtävien avulla ja saada näin opiskelijat huomaamaan, miten eri tavalla toimimme erilaisissa tilanteissa.

Opiskelutaitojen nimeäminen ja keinot. Kun opiskelutaidot muuttuvat konkreettisiksi sanoiksi, niistä voidaan puhua ja etsiä keinoja. Hahmottuu myös se, että opiskelutaito ei ole yksi köntti vaan lukuisien erilaisten taitojen kooste ja jokaisella on vahvuuksia, joita hyödyntäen voin kohottaa heikkoja taitojaan.

Itsetuntemus ja -luottamus

Omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen, vahvuuksien hyödyntäminen ja heikkouksien kehittäminen. Usko pärjäämiseen ja oman elämän merkityksellisyyteen.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Ilmiöpohjaisuus, oppiainerajat ylittävä opiskelu
- Vuorovaikutuksellinen ja yhteistoiminnallinen oppiminen
- Omien tavoitteiden asettaminen, itsearviointi
- Välitön rakentava palaute
- Erilaisten opiskelutapojen hyväksyminen
- Maailmankatsomukselliset keskustelut turvallisessa ryhmässä
- Toiminnalliset ja kokemukselliset harjoitteet, vahvuustestit ja niiden reflektointi
- Erilaisiin elämäntarinoihin tutustuminen ja niiden peilaus itseen

Itsetuntemus ja - luottamus

*Itsetuntemusta ja tunnetaitoja. Nuoren identiteettiään rakentavan tulee saada **tukea oman itsensä tutkimiseen**, omien ihanteiden ja arvojen hahmottamiseen, itsensä kehittämiseen liittyvien tavoitteiden asettamiseen sekä omien tunnetaitojen kehittämiseen. Tähän tarvitaan kokemuksellista oppimista ja osaavia opettajia.*

*--- On tärkeää auttaa opiskelijaa **tunnistamaan omat vahvuudet ja heikkoudet**, sekä koulutyössä, opiskelussa, sosiaalisissa tilanteissa että arjessa. Ymmärtämällä itseään on helpompi ymmärtää muita ja samalla valmiudet työskennellä tulevaisuuden ammatissa, osana työyhteisöä kehittyvät.*

--- Tavoitteena pitää olla, että opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan itseään. Vahvalla itsetunnolla varustettuna voi sitten arvostaa ja ymmärtää myös muita ihmisiä. ---

*Itsensä tunteminen. Itsetuntemus, **omien mahdollisuuksien näkeminen ja niihin tarttuminen** ovat tärkeitä asioita tulevaisuuden työhaussa ja uravalintojen tekemisessä. Tätä pitäisi opettaa ja ohjata opiskelijoille kaikissa oppiaineissa, mutta etenkin luokanohjaajan ja opinto-ohjaajan kautta yksilöllisissä ja ryhmävalmennuksissa. Lisäksi psykologian opinnot voivat tarjota tähän hyviä työkaluja.*

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ymmärrys yhteiskunnan toiminnasta, yhteiskunnallisesta päätöksenteosta, yhteiskunnassa toimimisesta ja yhteiskunnallisesta muutoksesta. Aktiivinen kansalaisuus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Laaja-alainen yleissivistys
- Dialoginen oppiminen, vuorovaikutuksen lisääminen
- Jalkautuminen koulun seinien ulkopuolelle
- Ilmiöpohjaiset kurssit yhteiskunnallisten teemojen käsittelyyn
- Kestävän kehityksen periaatteiden sisäistäminen
- Keskustelu- ja argumentointitaitojen harjoittelu
- Yhteiskunnallisten keskustelujen seuraaminen, asiantuntija-alustukset
- Palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelu
- Yrittäjyyskasvatus
- Elinikäisen oppimisen edistäminen mm. projektityöskentelyllä
- Vapaaehtoistyöhön kannustaminen
- Tietoisuuden lisääminen arkielämän valintojen vaikutuksista

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteisössä ja yhteiskunnassa toimiminen ja viestiminen. Lukiossa harjoitellaan muun oppimisen ohella myös **yhteiskunnassa toimimisen perustaitoja**, jotka pätevät niin työpaikassa kun jatko-opiskeluissa. Miten viestin ihmisten kanssa, miten otan asioista selvää, miten hoidan omat vastualueeni, miten otan kanssaihmiset huomioon, jne.

--- **Yhteiskunnallinen ymmärrys** perustuu historian, yhteiskuntaopin, psykologian ja terveystiedon osaamiseen ja takaa opiskelijalle hyvät kansalaistaidot, joilla opiskelijasta tulee aktiivinen kansalainen ja jotka valmistavat muun muassa työelämään.

--- Lukion tulee tarjota jokaiselle riittävät taidot **aktiiviseen kansalaisuuteen**. Tämä tarkoittaa esimerkiksi riittävää tietoa yhteiskunnasta ja historiasta. Jokaisen tulee osata hakea, arvioida, valikoida ja soveltaa tietoa. Luku- ja kirjoitustaidot ovat keskeisiä.

--- On varottava tarkkaan, ettei lukiosta tule monen vuoden valmennuskeskusta eri alojen sisäänpääsyä varten vaan lukio säilyttää asemansa yleissivistävänä, akateemiseen ajatteluun ja **aktiiviseen kansalaisuuteen** kasvattavana oppilaitoksena.

Lukiolaisen tulee saada kokemus omasta merkityksellisyydestään ja **vaikuttamis-** **mahdollisuuksistaan** paitsi omaan elämäänsä, myös yhteiskunnan ja globaalin maailman haasteisiin. ---

Eettisyys

Eettinen pohdinta, eettisen toiminnan periaatteet, oikean ja väärän erottaminen, hyvä elämä.

Näin opitaan ja opetetaan:

- Oppiainerajat ylittävä opiskelu
- Keskustelut, dialogit, väittelyt, kehityksen seuraaminen
- Yhteinen pohdinta yhteiskunnan, yhteisön ja omien arvojen suhteesta
- Oman eettisyyden arvioinnin harjoittelu
- Asiantuntija-alustukset
- Ihmisoikeuskasvatus, rasismien ja epätasa-arvoisuuden tunnistaminen ja ehkäiseminen

*Eettiset taidot.
Eksponentiaalista vauhtia
kehittyvät teknologiat, kuten
tekoäly ja geenimuuntelu,
tulevat asettamaan
ihmiskunnan perimmäisten
kysymysten äärelle. Tällöin
on tärkeätä, että
kansalaisilla on kykyä
eettiseen keskusteluun ja
moraaliseen harkintaan.
Lukiossa on hyvä käsitellä
erilaisia ilmiöitä vahvasti
myös eettisistä
näkökulmista.*

*Ihmisten kohtaaminen. Miten
monikulttuurisuus tulisi
kohdata? Kuinka suvaita toista
elämäkatsomusta samalla kun
muokkaa omaansa? Miten
toimia **eettisesti oikein**
moniarvoisessa
vastaikkainasettelevassa
yhteiskunnassa?*

*--- Taitojen rooli korostuu
tulevaisuudessa. Opiskelijoita
tulee kasvattaa ja opettaa
erottamaan oleellinen
epäoleellisesta ja antaa
vahva **eettinen koodisto**
toimia oikein. Herättää
uteliaisuus erilaisia asioita
kohtaan.*

*Eettinen kypsyminen.
Humanistista osaamista
tarvitaan luonnontieteiden
rinnalla. En ainakaan itse
haluaisi tulevaisuuden
vanhuksena jättäytyä
sellaisten päättäjiänsä varaan,
jotka eivät ole oppineet
pohtimaan elämän
tarkoitusta ja **oikeaa ja
väärää**. Ilman näiden
näkökulmien huomioimista
yhteiskunnasta tulee kova ja
kylmä - sellaisen
yhteiskunnan pyörittämiseen
kelpaavat koneetkin!*

**Uusi lukio -kiertue:
Lukiouudistuksen edistäminen
ja työkalut siihen**

Tulevaisuuden osaamistarpeet ja osaamisen vahvistaminen

Miten asiaa edistetään parhaiten ja millaisilla työkaluilla?
(n=55)

Lisäksi:
Aktiivisesta kansalaisuudesta puhuttiin Limingalla ja Lappeenrannassa.

Tulevaisuuden osaamistarpeet ja osaamisen vahvistaminen

Laaja yleissivistys antaa mahdollisuuden joustavaan siirtymiseen jatko-opintoihin ja antaa hyvän pohjan myös tulevaisuuden työelämässä, jossa joutuu mahdollisesti vaihtamaan työaikaa useasti.

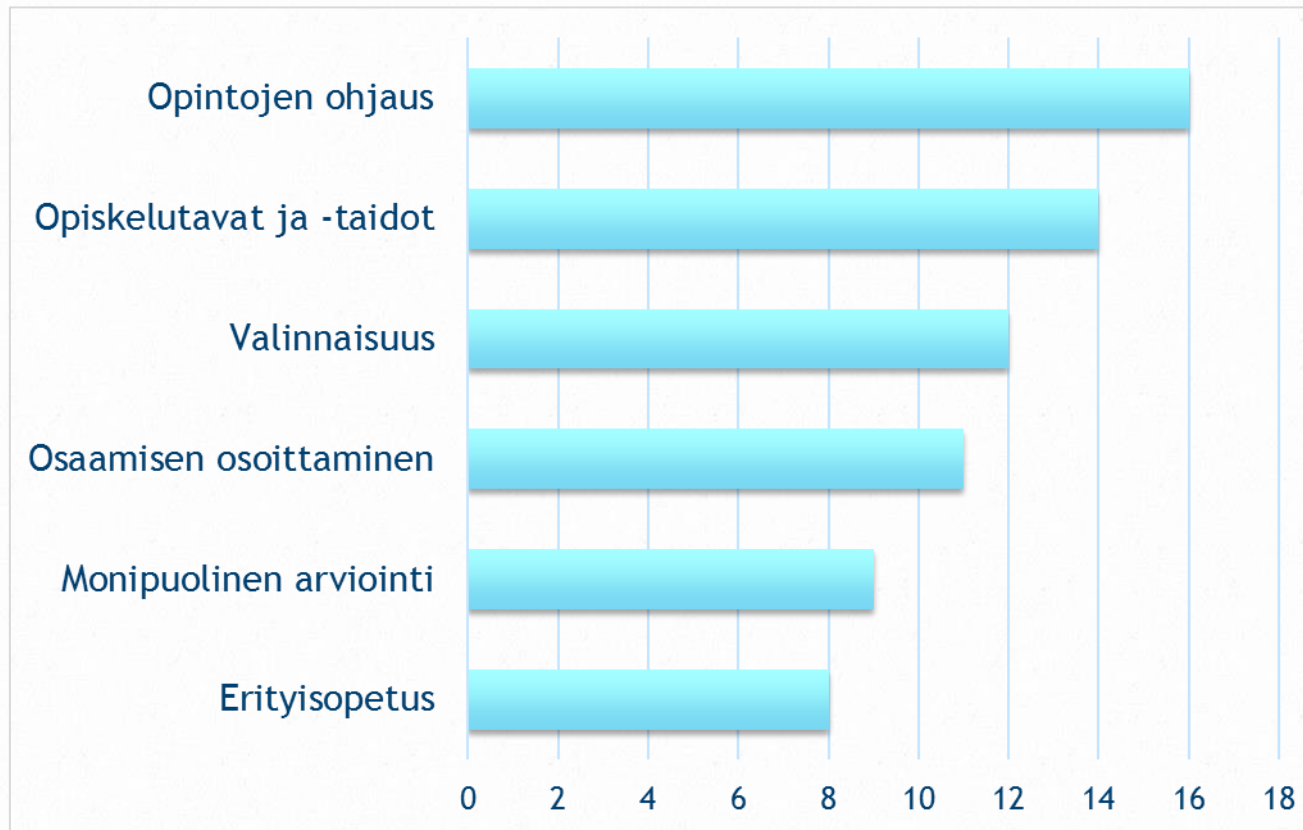
***Kielivarannon** monipuolistaminen. Lyhyistä tai useista kielistä pitäisi palkita esim. korkeakouluvalinnoissa. Lisäkieli lisäisi pisteitä.*

Kriittinen ajattelu ja ymmärtäminen, miten uudessa lukiossa vahvistetaan ajattelun merkitystä. Opiskelijat ovat myös pyytäneet rauhoittumista ja kiireettömyyttä oppimiseen ja opiskeluun. Ajattelun taidot vaativat aikaa käsittää erilaisia asioita. Koko lukioaika tulisi olla aikaa ajatella ja pohtia valintojaan. Keskustelu on tärkeä työtapaa harjoitella vuorovaikutusta ja kriittistä ajattelua. ---

*Monilla nuorilla valmiuksia olla netin kautta yhteydessä kaukanakin oleviin henkilöihin, mutta samanaikaisesti vaikeutena on tulla toimeen kasvokkain. Edelleen on ammatteja, joissa kohtaaminen on olennaista ja nähdyn ja kuullun tuluminen kasvokkain. **Sosiaalisen kontaktin ja vuorovaikutuksen taito** on olennaista hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja oman minuuden tuottamisessa. ---*

Opiskelijalähtöisyys, yksilölliset ja joustavat opintopolut

Opintojen ohjaus merkittävässä roolissa

Miten asiaa
edistetään parhaiten
ja millaisilla
työkaluilla?
(n=66)

Lisäksi:
korkeakoulu-
opintojen
vapaaehtoinen
suorittaminen
puhutti
Vaasassa,
Limingalla ja
Tampereella.

Opiskelijälähtöisyys, yksilölliset ja joustavat opintopolut

Ei saa puhua pelkästään ohjauksesta, vaan opinto-ohjauksesta. Tarpeeksi päteviä opinto-ohjaajia. 200- henkiöä / opinto-ohjaaja. Lakiin termi opinto-ohjaus ja opinto-ohjausta antaa pätevä opinto-ohjaaja. Yhteistyö tärkeää koulussa, opinto-ohjaaja koordinoi.

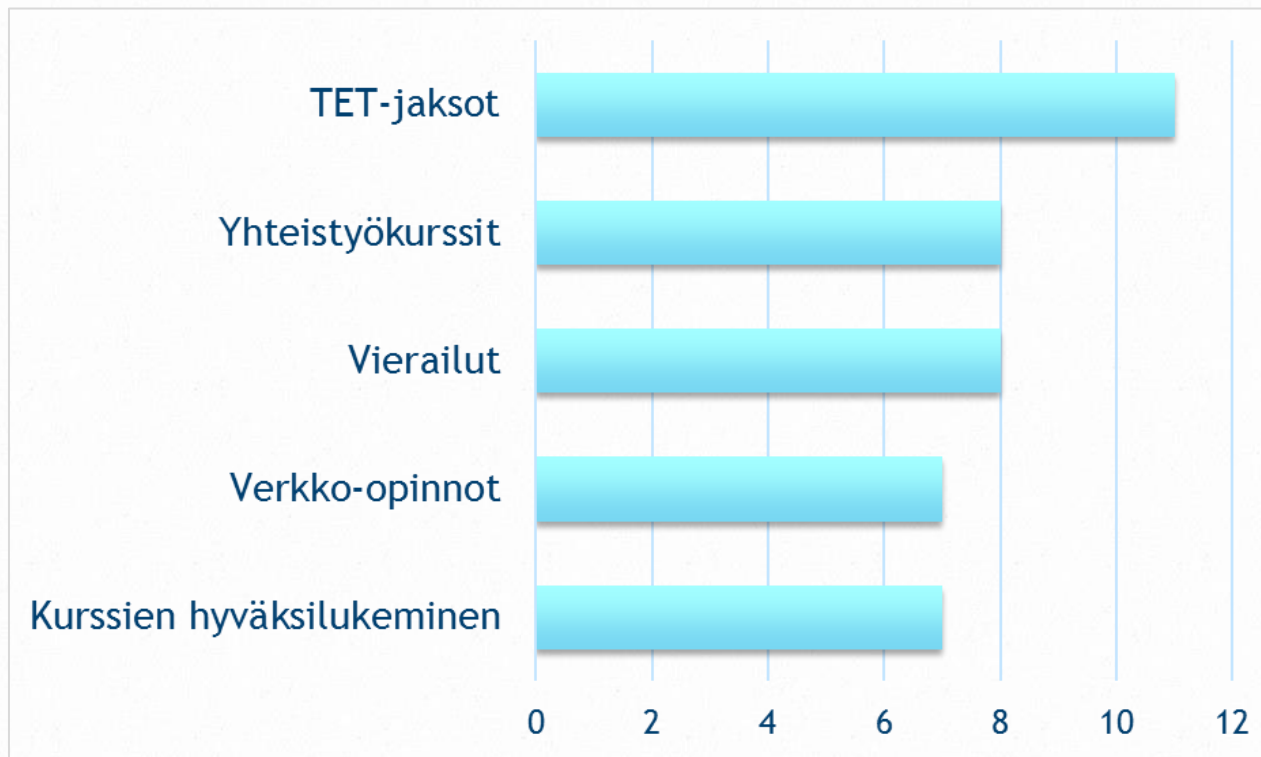
Opiskelijalla on mahdollisuus valita, minkä laajuisena hän suorittaa kurssin. Voi tehdä vain "karvalakkimallin", yksi opintopiste, tai laajemman kokonaisuuden, kaksi opintopistettä.

Opiskelijan itse voitava arvioida osaamistaan ja pystyttävä etenemään haluamaansa tahtiin ja valitsemaan sopivan taseisia tehtäviä. Arviointityökalujen oltava lähellä tehtäviä, joita tehdään, ettei niitä tarvitse etsiä mistään. Kriteerien oltava helposti ymmärrettävissä, ettei niitä tarvitse avata. Työkalujen annettava välitön palaute.

Jokaisella opiskelijalla lakiin kirjattu oikeus erityisopetukseen. Nyt tilanne liian kirjava, riippuen kaupungista ja koulusta. Ei pelkkä "leimasin" lukivaikeudelle ylioppilaskirjoituksia varten. Lukiolaisten tausta ja osaaminen entistä kirjavampaa. Opiskelutaidot ja opiskelutekniikka tärkeässä osassa.

Lukioiden yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa

Lukioihin kaivataan TET-jaksoa työelämäyhteistyön edistämiseksi

Miten asiaa
edistetään parhaiten
ja millaisilla
työkaluilla?
(n=52)

Tampereella
kaivattiin
lukioiden hyviä
yhteistyö-
käytänteitä
valtakunnalliseen
jakoon.

Lukioiden yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa

*Normaalikouluissa
aineopettajaopiskelijat
tuovat kurkkausta yliopisto-
opiskelusta.*

*Työelämään tutustuminen
pakolliseksi. Erilaisia tapoja
tutustua työelämään ja
yrityksiin. Yrityskylä-
konsepti. Yritysmessut.
Yritysyhteistyötä.
Kummiyritystoiminta.
NY24H-leirit jossa yritys
antaa haasteen suunnitella
liiketoimintaa.*

*Yhteistyötä työelämän ja
yliopistojen ja
ammattikorkeakoulujen
kanssa lisättävä niin, että
kursseja voisi suorittaa
etänä tai suorana yliopistossa
ja ammattikorkeakouluissa,
mutta myös niin, että
pakollisten ja syventävien
kurssien yhteydessä tehdään
yhteistyötä yliopistojen ja
ammattikorkeakoulujen
kanssa. Yhteistyön avulla
opitaan mm. **tieteellistä
kirjoittamista ja
tutkimusta**. Samalla näkemys
tulevasta jatko-
opintopaikasta voi vahvistua.*

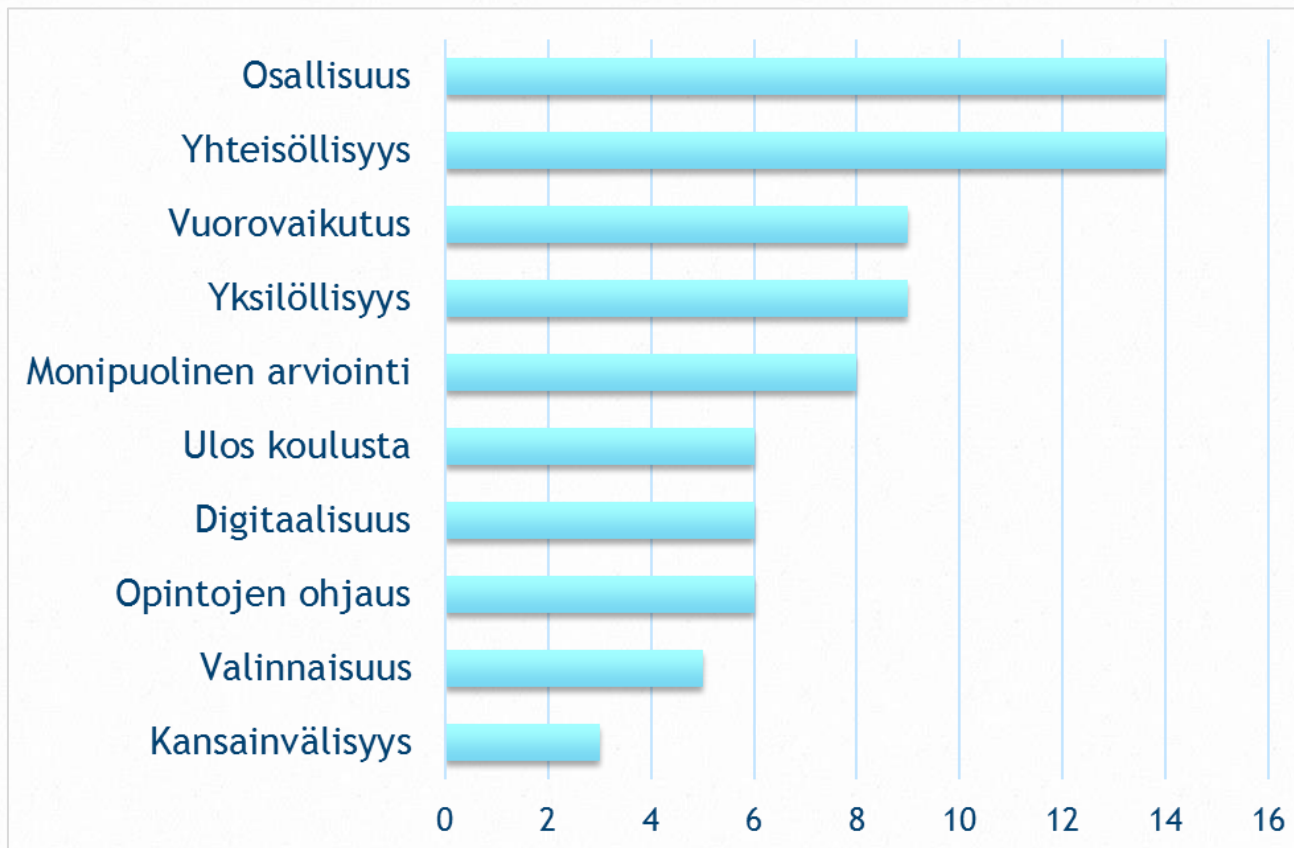
*Yhteistyö kolmannen
sektorin kanssa.
Kolmannen sektorin
toimijoita voisi lukiossa
hyödyntää esimerkiksi
kerho- tai
kiltatoiminnassa,
lukiokurssien ja
teemapäivien
vetämisessä jne. Tämä
lisää lukion yhteyksiä
tärkeisiin sidosryhmiin.*

Uudistuva toimintakulttuuri

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittäminen avainasemassa

Miten asiaa
edistetään parhaiten
ja millaisilla
työkaluilla?
(n=53)

Lisäksi:
yrittäjyys-
kasvatuksesta
puhuttiin
Jyväskylässä,
hyvinvoinnin
tukemisesta
Vaasassa.

Uudistuva toimintakulttuuri

Osallisuuden lisääminen lukioissa on tärkeää. Opiskelijat aktivoitava heti lukiopolun alusta kehittämään koulun yhteistä toimintaa, mutta myös omaa opiskelua (kurssien yhteydessä). Tähän luotava foorumit ja opiskelijoiden palautteenanto-mahdollisuudet järjestettävä säännöllisiksi. Jaettu johtajuus (johtamisen organisointi/jalkauttaminen) ja opettajien autonomia keskeisiä työkaluja.

Lukion arvot eläviksi heti lukiopolun alussa, niiden avulla luodaan yhteisöllisyyttä. Samaan aikaan tuettava jokaisen yksilöllisyyttä. Opiskelijahuollosta huolehtiminen tärkeää.

Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen. Vuorovaikutuskoulutusta ja -harjoitteita kaikille koulun toimijoille.

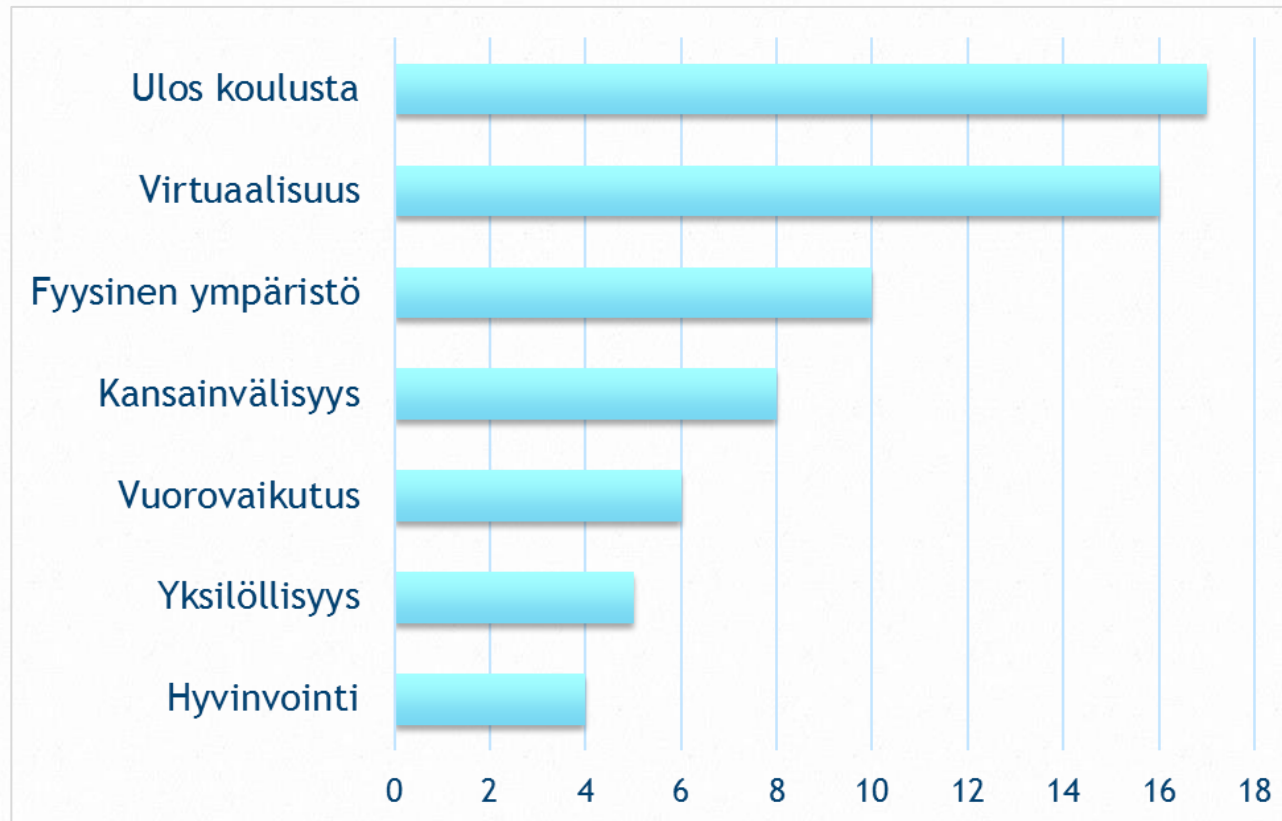
Laaja-alaisuuden ja valinnaisuuden ristiriita voitaisiin hoitaa sillä, että oppiaineen sisällä on mahdollista tehdä entistä suurempia valintoja niin opettajan tasolla kuin opiskelijan tasolla. Tämä tarkoittaisi sitä, että opetussuunnitelmassa olisi selkeämmin merkitty oppimistavoitteet, eikä olisi sisällöt olisi niin sidottuja.

Monipuoliset oppimisympäristöt

Oppimisympäristön laajentaminen koulun ulkopuolelle ja virtuaalimaailmaan edistää parhaiten monipuolisuutta

Miten asiaa
edistetään parhaiten
ja millaisilla
työkaluilla?
(n=61)

Lisäksi:
opettajuuden
kehittäminen
puhutti Vaasassa
(täydennys-
koulutus),
Turussa
(opettamisen
rakenteet) ja
Lahdessa
(muutosvalmius).

Monipuoliset oppimisympäristöt

Määritellään ja erotellaan fyysinen, sosiaalinen ja digitaalinen oppimisympäristö. (Tähän asti on käsitelty lähinnä fyysisiä oppimisympäristöjä.) Lukio-opiskelijalle on lukion aikana kasvettava taidot työskennellä erilaisissa oppimisympäristöissä. Tähän voidaan oppia esim. erilaisten teema- ja tiimijaksojen avulla sekä kokonaisuuksien kautta. Näihin on "raivattava" tilaa pakollisista kursseista ja jaksoista, uusia opintoja ei siis tule tuoda opintojen päälle vaan niiden sisään. ---

Ihmisten välinen vuorovaikutus pitäisi nostaa tärkeämmälle tasolle. Keskustelu keskeiseksi opiskelumenetelmäksi, itsensä ilmaisu rakentavasti, kuuntelemisen taito, kohtaamisen taito - läsnäolontaito livenä ja verkossa...

Keskittymisharjoitukset kunniaan. Kannattaa pitää oppituntien välissä tai keskellä taukoja (lyhyitäkin), jotka auttavat rauhoittumaan ja keskittymään.

Tilaa kohtaamiselle. Koulussa on oltava joustavia, monipuolisia tiloja kohtaamiselle. Eri tilojen hyödyntäminen tunneilla, itsenäiseen opiskeluun, tapaamisiin tai vain seurusteluun.

Oppilaitoksen ulkopuoliset ympäristöt. Miten saamme hyödynnettyä eri tahot, yhdistykset, yritykset, kunnan muut tahot? Tämän voisi tehdä helpommaksi kuntatasolta lähtevällä aktiivisuudella, ei yksittäisen opettajan yhteydenotolla ja järjestelyillä. ---